

Príspevok k problematike vzťahov rakúskeho a slovenského tabuľového maliarstva v druhej štvrtine 15. storočia

JÁN BAKOŠ

Úvod¹

Na území západného Slovenska sa našlo viacero tabuľových maliieb, ktoré nezastierajú bezprostrednú súvislosť s viedenským maliarstvom prvej polovice 15. storočia. Cestu, ktorou sa tieto diela na naše územie dostali však nepoznáme, rovnako nie sú isté pôvodné náleziská jednotlivých súborov maliieb. Takýmito dielami sú napríklad štyri pašiové obrazy, ktoré sa zo zbierky M. Jankovicha dostali sčasti do Budapešti a sčasti do Viedne,² ďalej dve tabule s vyobrazeniami svätíc, ktoré sú dnes v Galérii hl. mesta SSR Bratislavy.³

Spočiatku sa maďarskí bádatelia usilovali zdôrazniť význam a samostatnosť uhorského maliarstva a dokázať, že tieto a im podobné diela sú výtvormi uhorských umelcov a ich nepopierateľný vzťah k viedenskému umeniu je len vzťahom poučenia. Pokúšali sa v týchto dielach nájsť dokonca špecifické uhorské črty, ktorými sa vraj tieto maľby zreteľne odlišujú od rakúskych pamiatok.⁴ Súvislosť spomínaných tabuľových obrazov s viedenským maliarstvom je však taká tesná, že stanovisko rakúskych bádateľov, pripisujúcich tieto diela priamo viedenskému maliarskemu stredisku,⁵ neskôr prijali aj maďarskí vedci.⁶ Problém sa tým však celkom neodstránil. Budapeštianske a viedenské pašiové obrazy z Jankovichej zbierky sa pripisovali tvorbe tzv. Majstra Andrejovho oltára, respektíve tvorbe tzv. Majstra lineckého Ukrižovania,⁷ ale to nič nezmenilo na skutočnosti, že pochádzajú z Považia, a teda ani na záhade ich tunajšieho výskytu.

Bratislavské tabule sa nepodarilo pripísať žiadnemu už v obrysoch rekonštruovanému viedenskému majstrovi, preto sa ako ich autor pripustil osobitný bra-

tislavský, geneticky asi z franskej oblasti pochádzajúci majster,⁸ ktorý bol, naopak, v poslednom čase slovenskou umenovedou nazvaný slovenským.⁹ Vzťah týchto diel k viedenskému maliarstvu je síce nepochybný, otázkou však zostalo, či tieto maľby možno pokladať iba za importované diela viedenských umelcov (alebo dokonca za import neskorších období), ako sa domnieva rakúska historiografia umenia. Práve relatívne pozoruhodný počet takýchto diel na našom území viedol dokonca i D. Radocsaya k tomu, aby do korpusu uhorského tabuľového maliarstva zaradil viacero pamiatok, ktoré nepochybne bytostne súvisia s rakúskym umeleckým prostredím.¹⁰

Základom problému teda je, že tieto diela síce patria priamo do bezprostredného okruhu viedenského maliarstva a možno ich bez výhrad považovať za výtvory vo Viedni školených, ba možno aj pracujúcich umelcov, zároveň však pochádzajú — v prípade štyroch pašiových obrazov z Viedne a Budapešti a v prípade bratislavských tabúľ¹¹ — zo západného Slovenska.¹² Vzhľadom na územnú blízkosť tohto kraja k Viedni je možné, že išlo o import diel, možno aj z neskoršieho obdobia. Na druhej strane však počet diel tohto okruhu nájdených na západnom Slovensku, v porovnaní s počtom ostatných zachovaných tabuľových maliieb Slovenska z tých čias, je pomerne značný. Ich výskyt v jedinej oblasti núti k revízií otázky: ak by aj išlo o import diel viedenského maliarskeho centra na západné Slovensko, nebolo by nápadné, aký rozsiahly a sústredený by bol? Nie je potrebné súčasne predpokladať, že aj tabuľové maliarstvo tejto časti dnešného Slovenska bolo vtedy